

Růžena Jesenská

Astaroth

T
E
M
N
O
S
T
I



Carcosa

Růžena Jesenská

Astaroth

EDICE TEMNOSTI
SVAZEK 8



Růžena Jesenská

Astaroth

sestavil a doslovem opatřil Petr Boček

EDICE TEMNOSTI
SVAZEK 8

Carcosa
Kroměříž, 2024

Růžena Jesenská – Astaroth

© Carcosa – Tatiana Žáčková, 2024
Výběr a doslov © Petr Boček, 2024

ISBN 978-80-88662-05-1 (tištěná verze)

ISBN 978-80-88662-06-8 (ePub)

ISBN 978-80-88662-07-5 (Mobi)

ISBN 978-80-88662-08-2 (Pdf)

Všechna práva vyhrazena!

Z dobové recenze na knihu Růženy Jesenské *Mimo svět*, uveřejněné v listu *Ženský svět* (1909), z níž v našem výboru přetiskujeme osm povídek:

„Toť jsou náměty k hrozným mystickým a mýtickým povídkám v nové knize Růženy Jesenské. Podíváme-li se na obsah, vidíme, že jest do knihy jedenáct povídek stlačeno; jedenáct povídek z tisíce a jedné noci mohli bychom říci, tak skutečně mimo svět, do říše fantastických neskutečných snů a vidin svých dějem zabíhají. Po přečtení naskočí čtenáři husí kůže a dostaví se znechucení přes to, že byly vypravovány slohem tak brilantním a tak poutavým, že knihy neodložíme, dokud nebyla přečtena. Neukázněné, nezkrocené, nespoutané lidské vášně hýří celou knihou a smyslné fluidum a mystické dumání v ní jsou ono kouzlo, které zájem čtenářů udržuje v napětí. Mimo svět Růženy Jesenské bude četbou pro čtenáře-labužníky a pro ty, kdož se přesytili četbou ze života realního a touží po dráždivé četbě pro své nervy.“

Tajemné setkání

Proč jsem asi náhle odjela na sever po zemi a moři ohromnými městy a těžkými dny, naplněnými pracemi a všedními událostmi, abych konečně duši zaujatou dálkou usedla v dešti na palubě lodi, dobrodružně odevzdané moři a mlhám?

Proč byla jsem tak neodolatelně lákána v daleký sever se zastřenými, neznámými obzory, úzkými průplavy, vroubenými zahradami růžových rododendronů, až tam, až tam, kde města se ztrácela v mlhách a jen ostrovy jako náměsíční pluly vodami, kde nebylo dne ani noci, ale pouze v zastríbřených stínech polonoc a poloden?

Překvapující obrazy přicházely: ostrovy beze stopy života jako odpočívající zvířata, jako obrovské velryby, a zase malachitově zelené břehy s teskně pohybujícími se ovce a zase neobydlený ostrov, řada neobydlených ostrovů s pohádkou bílých ptákův a hlohův a fuchsií.

A opět moře a ticho jako na hřbitovech minulých tisíciletí nebo jako na panenské zemi, kam nevskočila noha člověka ani počínáním života, ani smrtí.

Nezazněly kdesi harfy? Nezasmály se vlny? Vřesy zavoněly medovou vůní z krajů věčné mladosti, obrácených ku čtyřem stranám světovým. Zelené záře chvěly se po ostrovech, zlatý písek na březích svítil.

Ach, dálky polodnův a polonocí se břehy, kde tají se hroby králův a kde se vztyčily k nebi kříže světců, vytesané z jediného kamene, volaly mne, ale proč, proč asi bylo mi plouti do noci bez nocí a do dnů beze dnů?

Sta a sta ptákův usedalo na březích, na ostrovech, na obrubě lodi.

Byl podvečer. Probouzely se spící ryby v nejhlubších hlubinách i všichni tvorové, již se bojí a nenávidí člověka. Tisíce vln šumělo mořem a jakási jediná, divuplná píseň

ozývala se přízračně v hudbě vln. Blížili jsme se k ostrovu starých Druidů, k ostrovu nových modliteb. Louky a moře jako by splývaly v jednu rozechvělou, kvetoucí barvu, ryby zpívaly v hloubkách.

Spatřila jsem náhle na lodi člověka, podivně známého a drahého člověka, ale nepřipamatovala jsem si, kde jsem ho potkala, kde jsem ho kdy byla spatřila, snad příliš dávno, snad před více lety, nežli jich čítal můj věk.

Měl oči temně šedé s fialkovými stíny, pleť temnou, vysoké čelo a v pohledu a úsměvu tolik melancholie a zároveň výmluvné sdílnosti. Pohlédl mi do očí, vystoupili jsme na břeh spolu.

Zelená záře nesla se ze stromů až k nám, zlatý písek zasvítit mořem, labutě letěly dále k severu, jako by se byly vznesly od naší lodi. Zdálo se, že na ostrově není lidí, že tam této noci budou blouditi jen mrtví králové v průvodu světců, mořské ženy budou se koupati, děti měsíce zapadati do stínů vod a harfy Druidů zaznějí s písněmi.

A věděla jsem, když jsme spolu kráčeli kolem bohatých keřů fuchsiových s květy bílými a modrými o rudých kališích, že tytéž myšlenky měl i on. Kdo byl onen člověk?

Přišel z jeskyně temných čedičových sloupů, světélkujících fialově se zelenými a žlutými pruhy v stínech vystupujících z plačících vod, potkav Osiana a Niamha?

Vůně vřesu a skrytých květův a kamenů opojivě naplňovala vzduch.

Jak zářily jeho zraky! Vším, vším, co se tajilo v tomto čarovném severu poezie, co spojovalo kouzelně břehy pevnin mezi mořem a dálkou.

Náhle se zastavil, i já jsem se zastavila.

Louky byly plny květův a záře. Mniši kráčeli po nich a modlili se, mniši dávno mrtví a minulé; okřídlené bytosti litaly soumrakem nad tři sta šedesáti kříži.

„Slyšíte-li?“ ozval se významně. Slyšela jsem bušiti své srdce v sobě a divnou složitou tichou hudbu mimo sebe a zatmívalo se mi v očích lesem křížů...

„Slyšíte-li?“ opakoval, ukazuje k moři.

Slyšela jsem. Tisíce vln šumělo mořem a jakýsi cizí, strašlivý, velmi utajený a přece zřetelný hlas vstal v té hudbě moře.

Pověděla jsem, co slyším.

„Nebojte se,“ zašeptal, „a poslouvejte. Hle, to strašné, rozeznáváte? Nebojte se, jste-li se mnou, neboť má přítomnost ruší mocnost oné písně... Nebojte se...“ A snížil ještě hlas: „Je to devátá vlna, volání deváté vlny. Slyšíte? Jako šelest sněhu, když padá do vlasů, jako sténání jinovatky ležící na studené tváři kohosi, jenž se již neprobudí.

Ach, jaká hrůza a krása!

Neuslyší snadno skromný člověk rozkazů smrti, aby mu nebylo jíti za oním hlasem...

Naslouchejte, naslouchejte!...“

Stála jsem dlouho vedle něho, hleděla jsem do modré polonoci a do jeho fialkových očí a naslouchala jsem měnícímu se, neodolatelnému, strašlivému volání deváté vlny, jež se neslo od světů k světům, od nitra země k nadzemským výšinám a k srdcím, jimž zněl a platil jeho rozkaz.

Hrůza života a smrti v jeho přítomnosti ztlumila svoji krutost a svůj děs... Vlny se konečně srovnaly, utichaly, hvězdy visely nad vodami a třpytily se v hladině ohromného zrcadla moře...

Šli jsme cestami kolem křížův a hrobů. Vešli jsme do zatmělých, prázdných chrámův, a opět vstoupili jsme do bílé záře noci. A vrátivše se na loď, jež odrazila od břehu, usedli jsme na palubě do klidu světlosti krystalizující ve věčný mír. A jak se zjevovaly a mizely neobydlené ostrovy, cítila jsem ohromné spojení mezi životem a smrtí, mezi minulostí a přítomností.

On tiše hovořil cizí, a přece známou řečí, slovy, jichž se nezapomíná.

„Kam plujete?“ otázal se náhle.

„Nevím, nevím kam,“ řekla jsem nejistě.

„Do světa přece,“ řekl se záhadným úsměvem a velmi tiše, „komu jest ve světě žítí, jest odpouštěti, víte-li to? Všecko

a všem, ani jediné bytosti živé ani mrtvé není, která by nepotřebovala odpuštění. Tedy i vašeho odpuštění! Ať vás tam ve světě posílí ono vědomí, získané za volání deváté vlny...”

Pronikla ta slova mým srdcem studeně a žhavě a nezapomenutelně...

„Budu toho příliš potřebovati ve světě?“

„Příliš a vždy!“

„A víte-li všecko?“ řekla jsem v pochybnosti.

„Všecko, drahá, všecko, nebo se mnou uslyšela jste vybízivé volání deváté vlny a nezemřela jste; a každému jest umříti, kdo uslyší hlas deváté vlny!“

Dotkl se mé ruky svou rukou. Studená žhavost mnou pronikla.

Promluvil tiše, pohlédnuv hluboce do mých očí.

„Nevermore.“

A vstal. A bral se neslyšitelným krokem po palubě, té chvíle liduprázdné. Vidím, jak šel až k roubení lodi, a vidím, jak zmizel do světelné zářijové noci, v níž růžově fialové plochy vřesu svítily až k nebesům.

A věděla jsem té chvíle, kdo byl onen člověk. Nespatrikla jsem ho již té noci, ani příštího dne, a přece loď nedotkla se pevné půdy, kde byl by vystoupil.

Ale vzpomněla jsem a věděla jsem již, kdo byl, kdo dotkl se studenou žhavostí mé ruky a nesmrtelností svojí mé duše...

A věděla jsem již, proč bylo mi plouti na sever na oné lodi podivné, proč zlákal mne ony mlhavé končiny, abych k nim připlula toho určitého dne.

Rozpomněla jsem se, jakmile vyslovil poslední slovo a poznala jsem ho, zmizevšího...

Edgar Allan Poe.

S ním setkala jsem se na oné lodi, dnes již nezvěstné... Zjevuje se časem jako fantom oněch čarovných břehův a moří mezi pevninami a nebesy, ztělesněn paprsky své nesmrtelnosti, chvějící se z květův a vod a oblohy. Věčným „Nevermore.“

(Pohledy do duší, 1920)

Fontána Gaja

V pozdních podzimních dnech po vášnivých honech v hlubokých lesích sjela se četná společnost do starého zámečku v jižních Čechách. A tehda stalo se ono neočekávané a nezapomenutelné. Jaké žluté, patetické barvy se rozsvítily parkem a padaly v leknínových akordech na hladinu rybníka a zhasínaly v hlubinách, až se vše spojovalo v modrou, lyricky čarovnou noc!

Po prvé toho večera po dlouhé době objevila se paní domu Anna z Rautova, oblečena v černou lehkou robu, ozdobenou smaragdovým náhrdelníkem, bledá paní se zelenavýma očima, velkýma, zadumanýma... Pozdravovala hosty srdečně, přecházela, mizela.

Mnoho se o paní z Rautova mluvívало. A málo styku s ní bylo možno. Usmála se, promluvila, provlékla se a zmizela. Hle, krásná, vyprávěli, má v kouzelném parku skleník a tam v říši vzácných orchidejí, růží a rododendronů blouzní a přijímá své sny, pouze své sny, a tam je prý sál, obklíčený trsy růží a vanilky, a tam ona tančí za hudby polozvučících harf, které jsou zavěšeny na úponcích cizokrajných rostlin...

Tam měsíc svítí a vidí paní z Rautova, ona rozmlouvá s neviditelnými bytostmi...

A přece veselý smích zalil tyto pověsti. Bože – vždyť je to prostě krásná žena... A její muž barbar, pyšníci se nadvládou a všemocností nad její krásou, lhostejný a sveřepý, krvavě studený.

A tak bylo onoho památného večera...

Do salonu vešel dr. Sluka, usedl ke klavíru a začal hrát Beethovenovo Rondo a Capriccio, zvané „*O zlosti pro ztracený groš*“.

Hezká blondýnka paní Zdenka Burianová a básník Jaroslav Bukva usedli do výklenku a chvíli naslouchali hudbě.

Paní Burianová tiše hovořila: „Kdybyste napsal knihu veršů k její poctě, vše marné, znám Annu, je nedostupná. Namítáte, že nemiluje svého muže? Co z toho vyplývá? Miluje, nemiluje... Ale ona je ona. To mohu říci já, proti ní malá, nepatrná. Jak bych si já toho vážila, kdyby básník, jako vy, napsal pro mne znělku, ale ona? Jí se nepřiblížíte ani hudbou nejkrásnějších znělek.“

Básník Bukva zapálil cigaretu, naříkaje, že paní z Rautova v Praze nikdy nepotkal, ač tam celé dva měsíce meškala, jen jedenkrát ji dostihl na nádraží, ale unikla mu...

Paní Zdenka řekla přitlumeně: „Uniká, odjela tehdy k přátelům, ano, ano, básníku! Ale mějte se na pozoru, abyste neupadl v úplnou nemilost svými útoky!“

„Vypravujte mi o ní,“ zvolal Bukva dětinsky.

Paní Zdenka se ovinula bleděmodrým hedvábným šátkem a mazlivě švitořila: „Nemiluje společnosti, je samotářka, podivínka, záhadná bytost. Viděl jste, jak se vznešeně ukláněla? Uctíváte ji všichni jako kněžnu nebo královnu.“

Bukva se zeptal: „Baron z Rautova ji zbožňuje?“

Paní Zdenka se jemně zasmála: „Barbar, chlubí se jí. A slyšíte, teď, teď fontánu u jejího skleníku? Víte, že se jí říká Fontána Gaja? Veselá, pramen smíchu a radosti? A zatím kdybyste ji slyšel někdy, jak pláče ta Fontána Gaja!“

„Jste vy sentimentální!“ usmál se Bukva.

„Ale ona věru ne, je tvrdá jako diamant, básníku,“ zvolala paní Zdenka. Dr. Sluka vášnivě akcentoval věty Beethovenovy skladby.

A v té chvíli z večerádla velmi rozsvíceného vešla do soumravné atmosféry salonu paní Anna. Přišla, zastavila se a poslouchala, zkřížila ruce na prsou, všecka temná, jen zelené kameny svítily jí na hrdle, a její tvář zářila perleťově, skoro přízračně. Z jídelny doléhal hluk a smích...

Dr. Sluka, hraje, řekl skoro posměšně: „Poutá vás, milostivá paní, *Ztracený groš*.“ Paní Anna stála nehybně, mlčíc.

Dr. Sluka pokračoval: „Já vás přivolal, věděl jsem

bezpečně, že vás zavolám. Madame, slyšíte, jak se ty tóny drolí, jak hvězdami vzlétají?“

Anna řekla náhle tiše a lhostejně: „Ztracený groš.“

A Zdenka přisedla blíže k Bukvovi, zašeptala: „Napětí je ve vzduchu, necítíte?“

Bukva odpověděl: „Jste příliš citlivá. Honili v lesích, vrátili se s bohatou kořistí.“

Zdenka zvolala skoro nahlas: „Tolik nádherných ptákův ubili!“

A u klavíru dr. Sluka otázal se paní Anny: „Neroztřeští se naše duše často pro ztracený groš?“

A paní Anna odvětila suše: „Není příčiny, doktore,“ a usedla na taburet.

Baron z Rautova právě vcházel s ostatní společností hřmotně do salonu.

Kdosi volal: „Ano, tisíc bažantů!“

A baron z Rautova radostně dosvědčoval: „Ano, náš kraj je bohat. Tisíce bažantů! Naše království má bohatství! Jak byl vloni vévoda nadšen... Jaká rozkoš! Ptáci padají třpytně jako hvězdy. Vid', ženo. Ale což, ona je nepřístupna oné rozkoši. Básníku, zvěčňte orgie bažantích poprav!“

Paní Anna se trpce zasmála a promluvila pohrdavě: „Jsou to popravky, řekl jsi případné slovo, neuvědomil sis toho ani – ohromné krveprolití, necitelné hekatomby, a to i bez rafinovanosti...“

„Nebyl byste spokojen mou básní,“ řekl Bukva, líbaje paní Anně ruku.

„Napište revoltu, příteli,“ se smíchem zvolal pán z Rautova. „Tím líp. Tím více jich budoucně padne! Víte, my musíme chutnati rozpor ve všem a všudy. Milovati ctnost a nebyti ctnostnými. Víte, například, míti andělskou ženu, čistou a svatou, chápete? Ke své satanské jsoucnosti míti připoutánu andělskou bytost, v tom je svrchovanost krásy života.“

Paní Anna vstala z křesla a dívala se za svým mužem, jenž odcházel kamsi do druhých komnat se společností pánů.

Dr. Sluka vstal od klavíru a odvedl Annu na pohovku...

Tiše hovořil: „Jak vaše fontána zpívá! Slyšíte ji? Slyšíte ji?“

Usmála se jakoby pohrdlivě a řekla: „Fontána Gaja.“

„Ano, tak jste ji nazvala,“ promluvil přitlumeným hlasem dr. Sluka, „a kdosi mi řekl, že zovete sebe Fontánou Gajou, milostivá paní.“

Paní Anna se opět zasmála.

„A přece jste ponurá, nepřístupná. Jsou prohlubně a jsou smělé fontány, které zpívají smrtelné písně rozkoše.“

„Jsem fontána mlčící,“ řekla tvrdě Anna.

A dr. Sluka: „Kdo vás neslyšel zpívati!“

Bavící se společností prošel té chvíle baron z Rautova... Tak jako by neviditelně prošel... A náhodně usedl v blízkosti své ženy a dra. Sluky, sevřel rukou splývající drapérii, přivřel oči, byl asi unaven...

A té chvíle jal se dr. Sluka vyprávěti s celou odvážlivostí své dobrodružné povahy, s útočností, která nezná slitování: „Byl jsem na podzim v Paříži, milostivá paní. Snad vás bude zajímati, co vám svěřím. Šel jsem kdysi večer po bulváru Capucine a zašel jsem náhodou do kteréhosi divadla. Usednu, čekám. Vidím nezajímavé všednosti, zvláštnosti – chcete-li, budiž... Konečně zase opona. Cosi přešlo jevištěm jako záchvěv stínu a čehosi jako vlna vod – stín vod fontány – ano – milostivá paní, jen stín jakési tajemné vlny... Ošumělý člověk usedl ke klavíru pod pódiem jeviště.“

Dr. Sluka vypustil nervózně věneček kouře a pokračoval: „A z onoho stínu utvořil se zjev ženy, skutečná žena jako vykouzlena z něho zjevila se zahalena v šedý závoj. Stojí bolestně a horoucně krásná... Chvějete se, milostivá paní? Ne? Sta očí upíralo se na ni, snad se také zachvěla té chvíle, až se ten záchvěv dotkl mé bytosti... Člověk u klavíru sáhl do kláves tiše, zvolna. Znáte Chopinovo noturno *Fialkové vůně*. S citlivou jemností roztesknilo se hrubě parfumovaným sálem a ona žena velmi pomalu spouštěla závoj, klesal, vlnil se k zemi, podržela jej pouze ústy a pak jeden jeho cípek levou rukou, visel jako pavučina od těch zarůžovělých prstův a plazil se po zemi. A zároveň vznikly v nahém těle ženině první souladné pohyby v rytmu not-

turna *Fialkové vůně*. Jako právě zrozená Venuše zjevila se před zrcadlem sta očí, udiveně a chtivě na ni upřených, a protože i mých, milostivá paní, mohu vám vydati svědectví o její výjimečné kráse, o jejím umění... Chvěji se při vzpomínce na onu krásu, vidím její šíjí, její poprsí, její boky, její štíhlé nohy. Tak dokonalé formy, tak perletově svítící pleť! A její umění! Tančila neodolatelně, uplatňujíc každým pohybem harmonii linií svého těla. Všickni jsme v první chvíli podlehlí vzrušení smyslův, ale vybavovali jsme se z toho zajetí odvahou té ženy projevit krásu, pouze krásu... A jistě dívali jsme se na její nahotu čistě, jako na nepokrytou noční oblohu. Tak byla krásná, vznešená a povznesená. A jak dovedně a esteticky uplatňovala závoj ve svých rukou, hrála jím v tempu hudby jako živým, poslušným oblakem...“

Anna se zasmála...

Dr. Sluka mluvil rychleji a rozčileněji: „Ano, přišel jsem jindy zase. Tančila šílené Rondo a Capriccio Beethovenovo zvané *O zlosti pro ztracený groš*. – Před chvílí slyšela jste fragment.“

„Jste, milý doktore, odvážlivý,“ řekla paní Anna tiše.

„Chvěji se při vzpomínce na ni,“ zašeptal dr. Sluka a mluvil dále opět slyšitelným hlasem: „Jak rozlišovala a šlela ty variace, jak třestila v rytmu věčných útisků ze světa, jak prohýbala čarovně a svůdně linie svého nahého těla, jak vsávala rozkoš zrcadla našich očí! Nebo jich ani neviděla? Jak divočila v divokosti té odvážlivé hry s létajícím, zmizelým grošem, symbolem lidské touhy, jak bláznivě se trápila a vztekala a zase uklidňovala, byly v těch rozdílech vášně a humor a vážnost, nadvláda i neovládaná zuřivost i rozpustilost i grácie – hříčky velikého dramatu života. Závoj jemně zvlněný konečně ležel na zemi, dotkla se ho špičkou bosé nohy, pak rukou, ale nezvedla ho, ale“ – náhle prudce řekl dr. Sluka – „poznal jsem vás, miloval vás, jako nikdo na světě. Slyšte a rozezlete se jako nad ztraceným grošem. Já vás poznal, Anno z Rautova, a miloval a přijal na věky v sebe vaši krásu, maje k tomu

právo, neboť jste ji dala tisíci očím, ale já miloval i vaši duši, byla jste to vy, vy, vy...”

Baron z Rautova za drapérií sebou nepohnul, jen oči jeho se zvětšily a zasvítily. Vypadal té chvíle jako veliký inkvizitor...

Dr. Sluka sevřel studenou ruku Anninu, která bledá, jako strnulá hleděla do jeho očí, jako všecka unesena kouzlem čehosi jedinečně krásného a drahého.

„Tak jsem vás chopil za ruku,“ mluvil dr. Sluka, stěží ovládaje rozčilení, „té noci, víte? Třeštil jsem neméně nežli vy! Čekal jsem na ulici před divadlem, před vraty, jimiž vám nutně bylo vyjítí... A vy jste vyšla. Auto na vás čekalo, vy jste do něho neveběhla, nýbrž vletěla, ale přece zachytil jsem vaši ruku. Vy to všechno víte, vy, která jste to byla. – ‚Laissez-moi, laissez-moi‘ – vydechla jste. A odjela jste.“

„Laissez-moi,“ řekla Anna tvrdě a vyprostila svou ruku z jeho.

„Ano, tak to bylo,“ pronesl dr. Sluka.

Baron z Rautova se vztyčil a té chvíle objevil se před nimi zbledlý, zvětšený jako kus skály a strašný, strašný.

Vyprávělo se o něm, že jako mladý hoch měl medvědy a s oblibou s nimi zápasil, té chvíle vypadal, jako by měl před sebou stádo rozzuřených medvědův a s rozkoší se připravoval je zkrotiti.

Anna smrtelně zbledla.

„Pro Boha, barone, vypravuji pohádku,“ řekl dr. Sluka, pochopiv, co se stalo.

Baron odkvapil.

A náhle proměněn, lichotivě, se sladkým úsměvem sklonil se k něžné paní Zdence: „Dovolte,“ řekl, uklonivše se Bukvovi. – „Milé děťátko, právě se mi žena přiznala, že nebyla měsíc u vás v Praze, ale v Paříži, kde v divadle tančila, je to pravda?“

Paní Zdenka dětinsky upřela oči na barona. „Opravdu? Tančila?“ zeptala se naivně, „a já se domnívala, že jela za milencem...“

Paní Anna bledá, vzpřímena, vycítila, neslyšíc Zdenčiných

slov, že stalo se osudné přiznání, zvedla hlavu – obrátila se k baronovi...

Všecka společnost jako elektrizována čímsi podivným se pohnula... A baron náhle vykřikl, zařval. Jistě nejen lidé, ale i obrazy na stěnách se pohnuly, netopýři na půdě se probudili, černá křídla kavek ve věži zneklidněla, pavučiny na schodišti nahoře se zazmítaly. A všecka srdce se zachvěla...

„Tančit,“ vykřikl baron a zatřásl rukou své ženy, která však se nepohnula, zůstala napřímena, nepohnuta, strnulá.

„Tančit,“ opakoval vzdorně, kouleje hrozivě očima, „a vy hrát notturno,“ ukázal na dra. Sluku.

„Co činíte?“ namítl dr. Sluka, snaže se zadržeti a usmířiti pána z Rautova, ale ten učinil posunek velikého pohrdání a mocného odporu.

„Tančit, nahá,“ zasípěl, „hrajte *Fialkovou vůni*, tančit nahá...“ Anna stála jako obrácena v sochu.

„Milostivá paní,“ řekl dr. Sluka oddaným, chvějícím se hlasem, „zatančete, tedy zatančete.“

„Jděte se odstrojit tam za drapérii,“ vykřikl baron z Rautova.

Anna se náhle obrátila a odcházela špalírem udivených hostí. „Jdu pro závoj,“ řekla.

Společnost zůstala jako zkamenělá.

Za chvíli vrátila se Anna ze svých komnat, zahalena v šedý závoj. Nikdo se ani nepohnul, jako by se i dech zastavil. Dr. Sluka dotkl se kláves, dojemné tóny notturna *Fialkové vůně* se rozzpívaly... Noc vstupovala otevřenými okny plna vůně lesův a záře hvězd. – Společnost, zasažena hrůzou a nechápající, obstupovala vzrušena skupinu, paní Zdenka polo v mdlobách svírala rámě básníka Bukvy. Paní Anna tančila, ale závoj, který chvílemi spadl s jejích ramenou, zahaloval ji důsledně a cudně takt po taktu...

Pán z Rautova v stupňovaném rozčilení sledoval její pohyby. Několikrát vykřikl jako šílenec: „Nahá!“ ale netroufal si zakročiti, užiti násilí... Společnost jako zkamenělá skupina soustředila své pohledy k Anně...

A poslední takt dohasl, Anna zůstala nehybnou jako mrtvá...

„Odvážlivá neřest,“ vykřikl její muž, „dopustila ses jí a dokonej ji... Hoříme netrpělivostí...“

„Dost,“ vydechla Anna a chtěla odejít.

„Ne, ne,“ řval pán z Rautova, „dolů tu nemravnou pavučinu, nahá tanči *Ztracený groš*.“

„Je málo očí,“ řekla Anna pohrdavě a pyšně.

Baron několika údery pěstí roztráskl uzavřená okna a vykřikl do tmy: „Sem, sem všichni, celá ves i mrtví ze hřbitova...“

Služebnictvo zděšené hrnulo se do sálu, hosté snažili se barona upokojiti, odhodil každého jako medvědí tlapa.

„*Ztracený groš*,“ řval, „závoj dolů! Nahá!“

Hrůza zmocňovala se všech přítomných.

Semkla pevně ruce na prsou a řekla určitě: „Nebudu již tančit a nahá nebudu tančit, nech mne být...“

Baron vyňal revolver, kdosi se přiblížil, ale baron namířil, a společnost rozčileně prchala ze sálu, do koutů, za drapérie.

Bukva a dr. Sluka přistoupili těsně k baronovi, odhodil je mávnutím ruky...

A v okamžiku hrůzy vrhl se na Annu a vykřikl znovu: „Tanči!“

„Ne,“ zvolala a vzpřímena, smrtelně bledá, obtočila závojem krk i ruce.

A v okamžiku mrštil baron z Rautova revolverem, který dunivě dopadl k oknu, vrhl se na svou ženu a sevřel rukama její krk. Mnoho lidí přichvátało a obklíčilo je, snažíce se Annu baronovi vyrvati, ale baron nepovolil rukou, závoj svezl se jí z těla, Anna klesala na zem nahá, pohyby křečovitě zachvívaly jejím bílým, krásným tělem...

Stalo se vše jako v ohromném cyklonu vzrušení: na zemi na koberci škusavé pohyby, němé, hrozné...

Baron konečně jako kus ohromné skály se vztyčil a zařval, a ještě se zadíval na Annu jako v úžasu vytřeštěnýma očima.

Všichni v hrůze ustoupili. – Anna ležela na závoji nahá,

mrtvá, a baron vyrazil ze dveří do tiché rozsvícené noci...

Zděšení obstoupili bílé, krásné tělo. Výkřiky hrůzy padaly do tiché noci... A tam hlubiny hrobův a dna tůní čekaly... Zmatek vyvrcholil v strašný zděšený klid, jehož apoteózou bylo nehybné tělo na zemi...

(V závojích touhy, 1918)

Duše

Houslař Jan Vojír pověsil violu d'amour do stínu starých nástrojů ve své dílně na Starém městě Pražském a usedl před odpoledním sluncem do nejhlubšího šera a ticha se svým snem, prodlouženým z noci do strážlivého dne.

Opět ona posedlost ho uchvátila, aby je uslyšel, své nejdražší housle, konečně uslyšel jako v noci ve snu, kdy se mu zjevil v jeho domě na břehu Vltavy sám Paganini.

Vidí ho zřetelně jako živého, opakuje si jako v horečce onen sen: Paganini dlouhými, neslyšitelnými kroky ubírá se do komnaty, kde jako v tajemné kobce visí jeho nejdražší staré kusy... sleduje ho se zatajeným dechem a sevřeným srdcem... Paganini se zastavil, jeho protáhlá přízračně bledá tvář v rámu dlouhých černých kadeří pátravě utkvívá na nástrojích, jaksi záludně hledajíc určitý nástroj, a konečně tenká ruka jeho se napjala, jeho dlouhé prsty jako tykadla hmyzí zabořily se do tmy, kde tísnily se spousty houslových krků, a již ony jediné, vyhlédnuté, dosud nedotknuté, objevily se v přísvitu lucerny z ulice, házející paprsky na záhadnou postavu Paganiniho, jenž se obrátil k němu, jako by věděl, že ho následuje a že není v pokoji sám, ale strnul ve vítězoslavné póze jako na pódiu a pronesl velmi obřadně: „Jene Vojíři, houslaři český, přišel jsem ze zászvěti tvé housle zasvětit, chceš, abych řekl – zázrak tvých houslí. Dlouho jsi čekal, vid?“ Přimhouřil oči: „Vím o jejich tajemství, já, který jsem hrával na houslích, jež Josef Guarneri del Gesù dělal zkrvavenýma rukama mučením a před smrtí za zjevování se mu svatých. Však jsi viděl ony housle v růžovém sále v Janově pod sklem.“

A Paganini jal se prohlížeti housle šeptaje jako v blouznění: „Jesus Hominis Salvator.“

Jan Vojír nasměle pokročil a promluvil: „Mistře, v Šumavském pralese vyhledal jsem si vyzrálý zdravý smrk,

vzal jsem dřevo ze strany na půlnoc obrácené, kmen byl vrásčitý zvláštním kladením let, spodní deska je ze dvou dílů mléčného javoru.“

Paganini kývaje hlavou, řekl: „Krása zrcadel javorových vynikla žhavě, ano, i klenba vrchní desky je neobyčejná!“

A pohladil krk: „Zimostrázové kolíky, hmatce a strunník,“ a zasmál se. „Kobylka je hodna Stradivariho. – A jaký mají lesk tvé housle, Jene Vojíři, průhledný jako potopené do roztaveného zlata s nádechem jantaru a s granátovými odstíny. A effy mají gotický tvar velmi podobný, jako dělával Gasparo da Salò; ne, přece jsou jiné, úška vybíhají ještě v ostřejší úhly nežli u guarnerek.“

Jan Vojír blábolil cosi o kvetoucích stromech a o části dřeva, jehož užil z vesla za léta nasáklého mořskou vodou a dodal tiše: „Vzduch mé vlasti je v houslích uzavřen.“

„A duše?“ zvolal náhle Niccolò Paganini, jako by chtěl houslaře usvědčiti z hříchu.

Vojír pocítil hrůzu. Umělec ladě housle upíral na něho pronikavé černé oči opakuje: „A duše?“

A zadíval se pátravě do jejich nitra.

Pak zvedl smyčec, mávl jím jakoby dále nepřemýšleje: „Druží se k tajemství cremonských zpívajících žlutohnědých dětí?“

A náhle přejel smyčcem struny, a první zvuk rozletěl se a narazil jasně o klenbu síně, prodloužen se proměnil, rozvlnil, rozechvěl, zmnožil, a šíleným jásotem zněly, zněly Vojířovy housle.

„Niccolò Paganini,“ chtěl Vojír vykřiknouti a nemohl, a zmizela klenba a síň, a umělec stál na volné prostora v zářící noci, Vltava šuměla, věže nořily se do modré, ohvězděné výše, a temná postava umělcova se zvětšovala do nadživotních rozměrů, tenké linie rukou se protahovaly, prsty perleťově se třpytily ve tmě, tvář jeho svítila bledostí luny. A té chvíle Amata, dcera Vojířova, se objevila na terase, jako nikdy, stojící slavnostně s radostnou tváří, naslouchající zázračným tónům serenády.

Jan Vojír chtěl opět vykřiknouti, ale úzkost sevřela jeho

hrdlo, po vznešeném pocitu štěstí ovanulo jej cosi strašného, škrcený hlas vydral se mu z úst a probudil se.

Ležel na znaku v horečce. Byla tichá, světlá noc, měsíc stál nad řekou a prodlužoval stíny akátových větví k otevřeným oknům. Vztyčil se na loži a poslouchal.

Ve vedlejším pokoji spí jeho žena Mariana a dcera Amata.

Představil si té chvíle Marianu, krásnou, něžnou, bledou, perleťovou její pleť a sametově měkký temný zrak, jako kdysi před léty stála tam u okna a s teplým úsměvem opakovala zamýšleně motto Gaspara Duiffoprugara: „Živo bylo jsem v lesích a tvrdou zabito sekyrou. Dokud žilo, mlčelo jsem, mrtvo sladce zpívám.“

A řekla svým nezapomenutelným hlasem: „Tys mne chtěl naučiti variacím na toto téma, a víš jich mnoho. Naučíš mě té lásce a podivu těch nekonečných obměn jediné a pro nezasvěcence neviditelné linie?“

Jak ji tehdy objal a vlíbal v ústa své sny, své touhy: vytvořiti ze všech těch kouzel nástroj, jedinečné housle, které by byly napojeny velikou láskou a strážní slovanského ducha a krvavého srdce naší země. A ještě cosi ohromného, nevýslovného...

Bože, jak se zadíval do jejích důvěřivých věrných očí: ženy a duše.

A tehdy vznikla jako zrozená hvězda jeho šílená myšlenka, jež ho již neopustila, až ji učinil skutkem.

A léta, léta šla pak nad jeho činem a cosi krutého, krvavějšího nežli krůpěje na Guarneriových rukou v žaláři, lpělo na každém dni jeho života, na každé mrtvě zrozené radosti i na každém úspěchu jeho práce, vyvrcholené jeho houslemi, kterých dosud nikdo nezná, které nedotknuté ukrývá úzkostlivě, spolu s čarovným jejich tajemstvím.

A sen poslední noci vzrušil znovu jeho neklid, násilím tlumený, a vědomí o velikém životním neštěstí jako můra dolehlo na jeho prsa.

A jak zhroucen seděl ve svém starém křesle, jako kouzelník nad dávno vykonaným dílem, které stvořeno štválo ho ve věčně bolestné výčitky – vešel do dílny mladý

houslista Kamil Hodkov. Po své cestě Evropou vyhledal záhy přítele houslaře. Usmívaje se prudce vkročil až hluboko v intimní kout dílny, věda, že tam nalezne Vojíře jako druhdy, kdy spolu sedávali zabráni v hovor o tajemství a matematice houslí.

„Paganini,“ zvolal Vojíř, rozpřáhnuv ruce.

„Pomalů, mistře,“ promluvil Hodkov, objímaje houslaře, „zatím jen Kamil Hodkov.“

„Viděl jsem dnes Paganiniho ve snu,“ odvětil Vojíř záduřčivě, „a přišel jste vy, můj milý! Ach, jak už jsem vás dávno neviděl, ale četl jsem o vaší slavné cestě.“

„A co se vám zdálo o Paganinim?“

„Hrál na mé housle, víte, na ony...“

„Na ony tajemné, vím, nezapomněl jsem jich a přicházím nejen pozdravit vás po dlouhé nepřítomnosti ve vlasti, ale i kvůli nim; kolik let je již skrýváte jako začarovaný poklad, mistře?“

„Právě před sedmnácti lety byly dokončeny.“

„Pamatujete se, že jste mi kdysi slíbil ono štěstí prvenství, abych je zasvětil, první na ně zahrál a rozezvučel jejich duši?“

„Tedy přece souvislost s oním snem,“ zahučel Vojíř, „vzýváte opět ty struny a duši, jejich duši...“

„Ale, mistře, proč takový tragický tón?“ odvětil umělec vesele.

„Milý Kamile Hodkove, jsou tragikou mého života. Tajemství, rozumíte? Za krutou cenu vznikávají veliká díla!“

„Napínáte neuvěřitelně moji zvědavost, mistře. Myslíval jsem na vaše housle i vzdálen, cosi mne podněcovalo na ně, neznámé, vzpomínati, i když jsem hrál na pódiu. A vyčítal jsem si, že jsem vás nepřiměl, abyste mi je s sebou půjčil.“

„Bál jsem se probuzení jejich hlasu.“

„Mnou! Ach ano, sníte o Paganinim!“ řekl Hodkov úsměvně a vyčítavě.

„Vašemu umění věřím, víte dobře! Byl jste ještě chlapec, když já jsem ve vás tužil génia či mimo to mám vás rád... A tenkrát již jsem pomýšlel na to, že moje housle...“

„Jsem vám za tolik vděčen. Byl jste mi vždy otcovským přítelem. Nezapomenu...“

„Nic dál o všech těch nepatrnostech,“ přerušil jej Vojíř netrpělivě, „jediný vy, Kamile, jste určen, abyste zasvětil mé housle životu, aby dotekem vašich prstů zazpívala jejich duše.“

„Kdy, mistře, kdy?“

„Nedočkavý.“

„Strašně nedočkavý! Zítřka?“

„Kamile,“ mistr houslař zaváhal, a konečně řekl rozhodně: „Tedy zítřka večer, budiž. Přijďte ke mně.“

* * *

Kamil Hodkov, opojen rozsvíceným mládím a úspěchy krácel vůní akátů po nábřeží, rozrušen myšlenkou, že konečně spatří výtvar přítele houslaře, pohlížel zářivýma očima na drahé kameny města, důvěrně a nesmrtelně vztyčené a vryté do měkkých barev soumraku. Bílé vlny akátových korun lyricky podmalovávaly melancholické obrysy věží a domů, a jemu zněla v duši barevnými řetězy, i zrakem viditelnými, poslední věta Beethovenovy *Jarní sonáty* jásavě a úchvatně.

Hodkov prošel stromořadím akátů na ostrově Kampě, zastavil se u žlutého rohového domu, pohlédl na řadu oken a pocítil náhle ostych před první návštěvou v domě houslařově, byv dosud vždy hostem pouze v jeho dílně. Ale vzápětí ovládla ho touha po divných houslích a rychle stoupal po dřevěných schodech k bytu Vojířovu.

Byl očekáván. Houslař ho přivítal a uvedl ho několika komnatami se starým, vzácným nábytkem a nesčetnými uměleckými předměty – nevšímaje si jeho podivu – až na terasu, ovroubenou bohatě květinami a vstupující nad řeku do podivuhodného obrazu města s věžemi a pohyblivými světly.

U zábradlí stála vysoká, sličná paní v bílém, dlouhém, řasnatém obleku; pozdravila ho srdečně, podala mu ruku.

Vedle ní v kočárku seděla mladá dívka podivné krásy, zlaté kadeře splývaly jí po šíji a ovíjely její tvář, strašně smutnou, tak smutnou, jako pohrouženou v samé dno melancholie, její tmavé oči se zvedaly a opět zvolna se zastíraly těžkými víčky, její táhlé ruce ležely jako stonky lilií na hedvábném šátku, který byl přehozen přes její nohy.

„Má žena Mariana, naše dcera Amata,“ pronesl Vojíř, když Kamil Hodkov se již paní i dívce uklonil a zadíval se do Amatiny jemně modelované, průsvitné, truchlivé tváře, již jako motýl přelétal míjivý úsměv, jako bývá ve snu u dětí.

Dívka neprojevila účasti ani nejmenší pozornosti. Paní, jež uhodla, že mladý umělec nezná osudu Amatina, řekla tiše s potlačenou bolestí: „Má jemně vyvinuty všechny smysly, ale nevnímá a neví ničeho. Cosi chybí... Nikdy neučinila kroku, nepromluvila slova, zná jen chvilkový smích a dlouhý, srdcervoucí pláč.“

Kamil Hodkov měl pocit, jako když vejde do cizího chrámu v době obřadu, přešel po špičkách k paní Marianě, jež se opřela o zábradlí, odvrátivši hlavu, aby zakryla pohnutí.

Rád byl by cosi řekl a nepřipadalo mu nic, co by utěšilo neb alespoň zjasnilo náladu prvního setkání, a vydechl jen v údivu pro sebe: „Jaká je krásná.“

Vojíř sklonil se k Amatě a pohladil ji po vlasech, zvedl její ruku a políbil ji, vybídl pak umělce do komnat. Došli až do oné síně klenuté, v jejímž šeru jako potopeny visely staré nástroje.

Hodkov pozoroval těžko skrývané rozčilení Vojířovo, zastírané násilnými pohyby rukou a dlouhými kroky po síni od oken ku protější stěně. Pak očima prohloupl všechny nástroje a konečně odhodlaně sňal housle a podal je umělci.

Oběma prudce bušilo srdce jako před velikým aktem.

Pohlédli si do očí.

„Všecko jsem vám již dávno o nich řekl...“

„Všecko,“ opakoval bezděky po houslaři Kamil Hodkov, jako by zapomínal přítomnosti Vojířovy v nesmírné touze již proniknouti nástroj, veškeru jeho dokonalost a vzácnost,

jeho rafinovanost tvaru, klenbu, soustavu, řezbu, barvu laku... Dotýkal se houslí s posvátností jako živé spící bytosti, nad jejímž osudem jest mu se rozhodnouti.

„Všecko přece ne, to nejdůležitější ne, jejich tajemství. Ale netažte se po něm,“ řekl Vojíř tvrdě.

Kamil Hodkov obrátil se k houslaři s úsměvem, potřásl hlavou, jeho dlouhé, temné kadeře se rozletěly jako Paganinimu předešlé noci ve Vojířově snu.

„Jsme šilenci, drahý mistře,“ řekl, „již dále neváhejme, je třeba, aby zazpívaly,“ a jal se laditi housle.

Vojíř mu podal smyčec.

„Vaše dcera je krásná, stále ji vidím před sebou, ani jste se mi nikdy nezmínil,“ promluvil umělec za prvních tónů, kterých si nechtěl všimnouti.

„O tom neštěstí?“ vzdechl Vojíř a usednuv do křesla, zakryl si rukama tvář.

Kamil Hodkov přivinul housle k sobě, napjal ruku, dotkl se smyčcem strun, sklonil hlavu, a první táhlé tóny jako vytrysklé živé paprsky rozletěly se komnatou.

Umělec ponořuje se v nový nástroj hrál z počátku nesměle táhlý motiv ze svého Snu, ale zapomínaje všeho, splynul se záhadou duše Vojířových houslí, rozhýřil všechny jejich rejstříky tónův a barev, dosud nevyvolaných, ale připravených k velikému lyrickému kouzlu, aby on je probudil k životu a vystupňoval k svrchované dokonalosti odstínův a konvulzí.

Nepromluvil ani slova úsudku, ale srůstaje s nástrojem hrál a hrál, a Vojíř s bledou tváří a rozevřev oči naslouchal, jako by očekával, že i Kamil Hodkov jako Paganini ve snu vystoupí z komnaty do nastávající noci.

A stalo se cosi jiného...

Tiše jako duch zjevila se na prahu otevřených dveří Mariana ve zřejmém citovém pohnutí.

Kamil Hodkov přestal hráti.

Chtěl říci: „Mistře, slibte, že nikdo se nedotkne těchto houslí mimo mne, že mi je zde budete ochraňovati, dokud nepřijdu, abych si je vykoupil...“

A promluvila zajímavě Mariana, a slzy z očí se jí ronily.

„Pomyslete si, Amata poslouchala, byla neklidná, zřejmě vzrušená, hlavu nadkláněla, ruce pozvedala, jako by chtěla sem – blíže k hudbě!“

Kamil Hodkov beze slova vyběhl z komnaty a chvátal na terasu. Mariana i Jan spěchali za ním. A tam před Amatou jal se hráti: housle svítivě jásaly a plakaly a zpívaly... Amata rozevřela široce veliké tmavé oči, rty se jí vlnily jako podivnou rozkoší skoro bolestnou, a ponurý stín melancholie na její tváři projasňoval se krátkými přelétavými úsměvy, její vyhublé, liliovité ruce se pozvedaly jako připoutaná křídla.

Mladý umělec vpíjel se zrakem v ten neobyčejný zjev. Mariana svírajíc Janovo ramě strnula úžasem, a Janovi chvěly se rty jako před strašným, křečovitým pláčem.

Konečně housle umlkly. Kamil Hodkov položil je na hedvábný přehoz Amatin a hluboce dojat poklekl, objal dívčinu hlavu, přivinul ji na svá prsa a pokryl ji polibky.

Otevřela ještě oči, jako by se zadívala, a pak je zavřela, hlava jí klesala v tichý, pokojný spánek.

Mariana jí podložila podušku pod hlavu. Jan vzal housle z jejího klína a podal je mladému muži, jenž vstal pohlížeje stále na spící dívku. Jan řekl: „Jsou vaše, Kamile Hodkove, na památku dnešní chvíle – od ní! Nepochybujte, kdykoli s nimi se spojíte, že je to její dar...“

„Jak krásně spí,“ řekla Mariana a odvážela ji v kočárku do ložnice, a slzy padaly na Amatinu ruce.

Ukládajíc ji na lože, říkala si: „Do jakých šatů bych ji oblékala, jakými šperky bych ji zdobila, jakými zahradami bych ji vodila, jaké ctnosti bych jí vnukala, jakými vědomostmi její mysl obohacovala, jakým štěstím zaplavila její duši a jakými radostmi její srdce!“

A na terase nad spěchající širokou řekou před sametově ztemnělými staroměstskými věžemi stáli Kamil Hodkov a Jan Vojř.

Houslař mluvil úryvkovitě, s námahou a skoro úsečně, a každé slovo bylo jako ryto v noc, která je obklopovala.

„Byl jsem posedlý touhou stvořiti housle, jedinečný dokonalý nástroj, já, ideový potomek Cremonsských, veliký zbožňovatel Josefa Guarneri del Gesù... Nikdo mne tak nechápal a nežil se mnou v mých snech jako Mariana, drahá moje žena... Jak jsem pracoval na svém díle, víte... Až zbývalo vložit Duši.

Bylo to na jaře právě jako dnes. Jak jsem miloval Marianu! Taková přišla čarovná noc!“

Jan Vojíř velmi snížil hlas.

„Byl jsem opojen svým dílem i láskou. Ještě zbývalo vložit duši. Chodil jsem tehdá po mnoho nocí dole u Vltavy s šílenými myšlenkami o tajemství houslí, vzýval jsem Josefa Guarneri del Gesù, aby mi vnuknul magickou sílu k transfiguraci.

Věděl jsem již, co chci.

A přišla ona ohvězdná, jako démanty rozzářená noc.

Vešel jsem do síně nástrojův a tam vložil jsem svým houslím duši, čekající ještě čehosi, aby byla prohráta srdcem.

A pak jsem v největším lyrickém rozechvění vešel k Marianě, čekající na mne.

Přivinul jsem ji k srdci a nejžhavějšími polibky v objetí vzýval jsem její Duši, aby dala mým houslím, mému výtvaru část své duše, co právě v ní žije nejzpečnějšiho, nejsladšího, nejkouzelnějšího... Beze slov dělo se ono evokující zaklínání. A ona opět je beze slov splnila...“

Jeho hlas stával se přízračně dutým.

„Chápete, Kamile Hodkove?... Oné noci byla počata Amata... Chápete? – Její duše? – Byla zakleta – zde.“

A ukázal na housle, jež umělec jako svátost svíral v rukou...

„Vám, Kamile, drahý hochu, dávám Její Duši. Jsem přesvědčen, že vám byla předurčena... Jděte a spojte s ní svého génia... Ať s vámi žije naše milovaná Amata...!“

(Pohledy do duší, 1920)